

Aan de vaste commissie voor Justitie en Veiligheid
t.a.v. de Griffie, mw. mr. A.E.A.J. Hessing-Puts
Per email: cie.vj@tweedekamer.nl

Betreft: Rondetafelgesprek 7 december 2017
RSJ rapport 'Van detineren naar re-integreren'

Amsterdam, 28 november 2017,

Geachte leden van de vaste commissie voor Justitie en Veiligheid,

Vooruitlopend op het Rondetafelgesprek van 7 december a.s. over het RSJ rapport 'Van detineren naar re-integreren' sturen wij u bij deze onze voorbereidende gespreksnotitie.

Vanuit de Stichting Restorative Justice Nederland (RJN) is samen met DJI de laatste jaren stevig ingezet op het (verder) ontwikkelen van herstelgerichte detentie. In ruim 40 trainingssessies is gevangenispersoneel in tal van functies vertrouwd gemaakt met herstel- en slachtoffergericht werken.

Trainen en opleiden alleen is niet genoeg. Voor daadwerkelijk herstel zal binnen een in principe repressief en gesloten systeem, en in vaak complexe en vastzittende gedragspatronen, ruimte gecreëerd moeten worden voor gedetineerden om op hun eigen manier aan hun herstel te werken. Daarbij is vakmanschap vanuit vertrouwen en oprechte aandacht cruciaal.

Aan het eind van dit jaar moeten alle PI's een herstelplan, waarvoor het format is ontwikkeld door RJN samen met DJI, hebben opgesteld met hun plannen rond herstelgerichte detentie. RJN begeleidde en begeleidt 19 PI's bij het totstandkomen daarvan. Cruciaal in de herstelplannen zijn de vier lagen van herstel:

1. Zelfherstel van de gedetineerde
2. Herstel van de gedetineerde met het eigen netwerk
3. Herstel met het slachtoffer/slachtoffers
4. Herstel met de samenleving

Veel PI's geven aan dat herstelgericht werken niet begint en ophoudt bij de gevangensdeuren en dat brengt ons in het hart van het RSJ advies. Herstelgericht werken start in de preventieve fase tot aan de zitting (art. 51h Sv) en herstelgericht werken gaat door tijdens de fase van VI en verlof en gedurende de nazorgfase waarin gemeenten aan zet zijn.

In dat licht beschouwen wij de conclusies van de RSJ:

1. Organisatie en samenwerking schiet tekort waardoor met het nazorgbeleid minder dan de helft van de gedetineerden wordt bereikt (detentie is te kort, grote regionale verschillen, afhankelijk van vrijwillige medewerking van gedetineerden)
Wij pleiten ervoor kortdurende detentie terug te dringen door toepassing van herstelrecht (inzet van herstelrechtvoorzieningen waaronder mediation in strafzaken en herstelconferenties), taakstraffen of in het uiterste geval elektronische detentie.
Ook pleiten wij voor meer proeven met kleinschalige detentie waardoor gedetineerden sociaal kunnen

blijven functioneren.

Wij pleiten ervoor om in het kader van het faciliteren van een succesvolle terugkeer, het netwerk van de gedetineerde en ervaringsdeskundigen waar mogelijk te betrekken bij detentie om te werken aan herstel van de gevolgen van detentie en om de cruciale rol bij terugkeer van de gedetineerde mogelijk te maken.

Indien het gaat om langer gestraften zou bredere inzet van een (aanvullend) vrijwilligersnetwerk via herstelgerichte nazorg zoals COSA (Cirkels voor Ondersteuning, Samenwerking en Aanspreekbaarheid) goede diensten kunnen bewijzen.

2. Informatie-uitwisseling op de vijf basisvoorwaarden (ID, werk en inkomen, huisvesting, schulden, zorg) mist een wettelijke basis, is onvolledig en gebrekkig en een gemeenschappelijk (binnen/buiten) plan ontbreekt.

Wij pleiten ervoor gedetineerden (en waar mogelijk andere betrokkenen) zelf eigenaar te maken van een herstel- of reïntegratieplan in het kader van terugkeeractiviteiten via het RIC. Het D&R plan in zijn huidige vorm is daarvoor niet geschikt. Daarbij verdient het aanbeveling om naast de vijf basisvoorwaarden (zelfherstel) ook de drie andere lagen van herstel te betrekken.

3. De vijf basisvoorwaarden zijn vaak niet op orde en hoewel tijdens detentie gewerkt wordt aan deze basisvoorwaarden is onduidelijk wat een en ander oplevert (c.q. verslechtert een en ander als gevolg van 'detentieschade'¹).

Wij pleiten ervoor om organisaties van buiten (gemeenten, bedrijfsleven, zorg, ervaringsdeskundigen, vrijwilligers) waar dat maar mogelijk is tijdig binnen te halen en te betrekken bij de uitvoering van detentie en voorbereiding op terugkeer: reïntegratie zou vanaf dag 1 inzet moeten zijn. In een aantal PI's gebeurt dat al heel succesvol via reïntegratiemarkten en de RIC's of buiten-RIC's.

4. De reclasseringsorganisaties vervullen slechts een beperkte rol in de re-integratie.

Wij pleiten ervoor de reclassering te zien als makelaar en schakelvoorziening tussen binnen en buiten die samen met een gedetineerde en zijn/haar netwerk èn met oog voor de belangen van slachtoffers en hun netwerk werken aan een delictvrije toekomst.

Het Koers en Kansen white paper over de toekomst van de sanctie-uitvoering (april 2017) geeft drie lijnen voor de toekomstige tenuitvoerlegging die wij van harte onderschrijven: Veilig Dichtbij, Levensloop Centraal en Vakmanschap Voorop.

Binnen Koers en Kansen wordt specifiek aandacht gevraagd voor het omgevingsadvies waarvoor professionals input leveren. Zij verzamelen en delen informatie over de delinquent, zijn gezin, het slachtoffer en de sociale omgeving om een compleet beeld te krijgen. Ons inziens resulteert een herstelgerichte benadering, waarbij genoemde direct bij een delict betrokkenen input leveren aan het omgevingsadvies, in een nog betekenisvoller en werkzaam omgevingsadvies.

Tenslotte:

Penitentiaire Inrichtingen zouden plaatsen van herstel moeten worden waar gedetineerden en hun netwerk samen met ervaringsdeskundigen/professionals gebeurtenissen uit het verleden een plek kunnen geven, hun evenwicht kunnen hervinden en de regie terugnemen over hun eigen succesvolle terugkeer. Daarbij zou in het kader van een herstelgerichte benadering ook ruimte moeten zijn voor de wensen en behoeften van slachtoffers en hun netwerk na veroordeling en bij terugkeer van de gedetineerde.

Met vriendelijke groet

Namens Stichting Restorative Justice Nederland,

Gert Jan Slump

¹ Er is een onderzoek in voorbereiding dat antwoord moet geven op de vraag wat het terugdringend effect is van herstelgerichte detentie op genoemde detentieschade)